

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки :
матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.)

Куземко Л.В., викладач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та
родинного виховання Київського університету імені Бориса Грінченка,
аспірант

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

При побудові особистісно зорієнтованої моделі дошкільної освіти важливого значення набуває оновлення системи підготовки фахівців, які здатні реалізовувати індивідуальний підхід в роботі з дітьми дошкільного віку.

Ключові слова: індивідуальне виховання, індивідуальний підхід, індивідуалізація виховання, педагогічна технологія.

Постановка проблеми. Сьогодні пріоритетним напрямком перебудови освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах є орієнтація на кожного вихованця. Для ефективної реалізації особистісно зорієнтованої моделі дошкільної освіти в практику роботи дошкільних навчальних закладів і досягнення позитивних результатів діяльності, педагогам варто проаналізувати власне ставлення до індивідуальності дітей дошкільного віку. Слід згадати слова видатного психолога О. Асмолова, який зазначав: “Індивідом людина народжується, особистістю стає, а індивідуальність відстоює все своє життя”. Це, в свою чергу, вимагає перетворення педагога із «проголошувача істин» на «реформатора всього життя дитини», здатного організувати життєдіяльність юної особистості так, щоб вона комфортно почувалася серед інших і набула індивідуального досвіду життя.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливу увагу в теорії й практиці дошкільного виховання сьогодні приділяють проблемі індивідуального

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.) розвитку дитини. Відомо, що "індивідуальний підхід" як принцип навчання й виховання дітей завжди був присутній у дошкільній педагогіці, проте його сутність завжди залишається відкритим питанням для подальших наукових досліджень. Цей принцип знайшов своє відображення в Базовій програмі розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі», в якій зазначається: «Програма проголошує важливість реалізації педагогом індивідуального підходу до розвитку, виховання й навчання дошкільника. Матеріали Базової програми орієнтують на обов'язкове врахування у педагогічному процесі індивідуальної історії життя кожної конкретної дитини (біографії, умов життя родини, кількості в ній дітей, рівня освіти батьків, їхньої етнічної належності, віросповідання тощо) та її індивідуальних особливостей [3, 12].

Отже, сучасний вихователь дошкільного навчального закладу повинен із глибокою повагою і розумінням підходити до індивідуальних потреб і розвитку кожного малюка. Вихованню відводиться пріоритетна роль у процесі соціалізації особистості, у розвитку її індивідуальності і самобутності. Важко не погодитися з думкою багатьох науковців та практиків: сучасним дітям потрібні сучасні педагоги. За словами О. Кононко: «...час потребує педагога-новатора, здатного вносити у власну діяльність прогресивні ідеї, запроваджувати нововведення, винаходити щось корисне, віджиле новим...» [3, 6].

Метою даної статті є висвітлення проблеми сучасного стану підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками.

Успішність гуманізації виховної роботи з дітьми дошкільного віку багато в чому визначається характером спілкування дорослого з дитиною, в умінні знаходити індивідуальні особливості кожного й розкривати їхні потенційні можливості. Індивідуальний підхід до дитини сьогодні не просто декларується – він успішно застосовується в практиці роботи передових педагогів. Реалізація індивідуального підходу до дітей у процесі виховання

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.)
відповідає високому рівню педагогічної майстерності. Так, вихователь-майстер уміє бачити в дитині неповторну індивідуальність з усім спектром властивих їй якостей і властивостей і на цій основі розробляти стратегію виховних впливів. Він поділяє прагнення дитини до виявлення певних ступенів волі, самостійності, незалежності, бере до уваги її потребу в реалізації домагання на визнання, самоствердження в колективі однолітків. Звідси пошук таких форм організації діяльності дітей, які дають найбільший простір для прояву ними соціально значимої активності, забезпечують високу динамічність і гнучкість пошукової діяльності дитини, вивільняють весь потенціал її творчих можливостей. Але це, на жаль, можуть не всі вихователі, а лише ті, що мають великий досвід роботи з маленькими дітьми.

Аналіз реального життя в дитячому колективі свідчить про те, що принцип індивідуалізації виховного процесу ще не усталився в дошкільній практиці, хоча система життєдіяльності дитини в дошкільному навчальному закладі створює чудові можливості для прояву й розвитку її індивідуальності. Про це свідчать дослідження науковців лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України (С. Кулачківська, Г. Гуменюк, О. Вовчик-Блакитна, С. Ладивір, І. Карабаєва, Т. Пироженко, О. Писарєва, К. Карасьова, Л. Соловійова)» [1, 5].

Індивідуальний підхід вимагає від педагога великого терпіння, вміння розібратися в складних проявах поведінки. За допомогою індивідуального підходу можна знайти «ключ» до кожної дитини. Стрижнем індивідуального підходу до дошкільників повинні стати увага й любов дорослих, дотримання діалогу в спілкуванні з дитиною. Вихователь для встановлення контактів з нею повинен урахувати не тільки вік, а й індивідуальні особливості, її настрої і почуття. Якщо в дитини складаються теплі, щирі взаємини з людьми, вона стає більш врівноваженою, підпадає під виховний вплив. Як зазначає В. Кузьменко: «...здійснення індивідуального підходу є важливим для самого педагога. Адже той, хто турбується про свою педагогічну

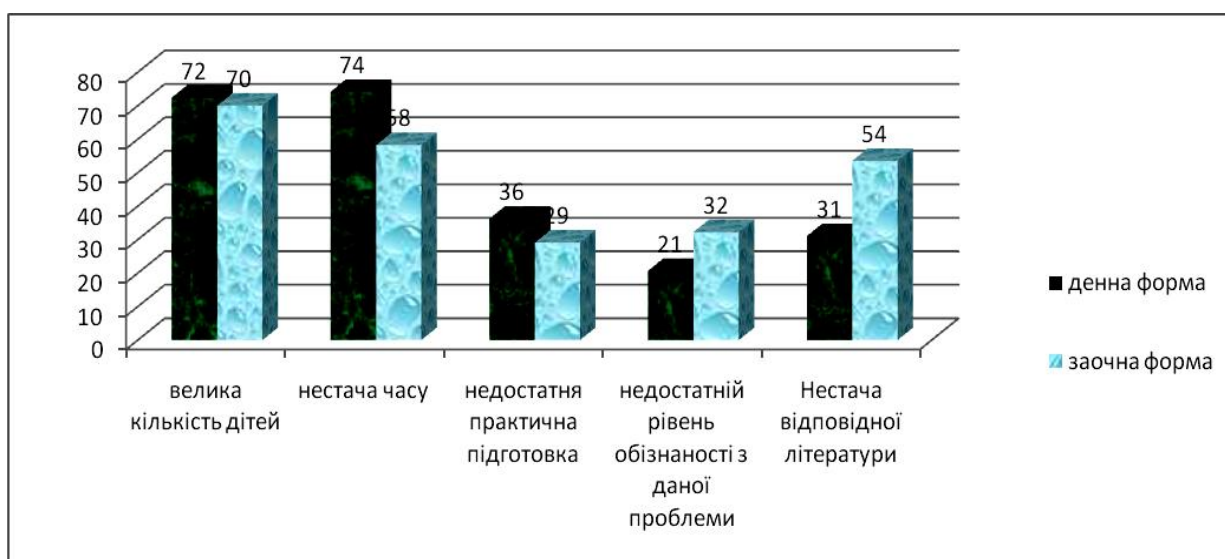
Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.) майстерність, кого хвилює майбутнє, хто працює над собою, той обов'язково буде поширювати свій педагогічний арсенал, відмовлятися від уніфікованої роботи» [2, 4].

Отже, підготовка вихователів дошкільних закладів висуває сьогодні особливі вимоги до освітнього процесу вищих навчальних закладів, які готують фахівців дошкільного профілю. Галузевими стандартами освіти України («Освітньо-кваліфікаційна характеристика» та «Освітньо-професійна програма» підготовки фахівців напряму 0101 «Педагогічна освіта» 6.010101 «Дошкільна освіта») визначено, що бакалавр відповідно до фундаментальної та спеціальної підготовки має виконувати такі види професійної діяльності, як: вивчення індивідуально-особистісних особливостей дітей, збір і аналіз фактів поведінки дітей, встановлення причин і наслідків вчинків вихованців; проектування розвитку особистості кожної дитини і дитячого колективу; засвоєння передового досвіду, нових педагогічних технологій; визначення рівня розвитку дітей, стану педагогічного процесу і завдань освітньо-виховної роботи з дітьми і їх батьками; визначення підсумків власної педагогічної роботи, їх відповідність вимогам часу; використання коректуючих методик та ін. Але, на жаль, зазначеними Стандартами не передбачено дисциплін спрямованих на інтеграцію знань з педагогіки і психології, які б мали практичне спрямування на реалізацію індивідуального підходу в роботі з дітьми дошкільного віку. На практиці виходить, що студенти, під час вивчення дисциплін психологічного спрямування - отримують знання про психологічні особливості дітей, вивчають методики їх діагностики; при вивченні педагогічних дисциплін - студенти засвоюють зміст, форми, методи і прийоми роботи з дітьми дошкільного віку. Але чи всі студенти взмозі об'єднати ці знання та вміння в майбутній професійній діяльності. Виникає питання, чи готові випускники вищих навчальних закладів, майбутні фахівці дошкільної освіти до вирішення завдань, що стоять перед дошкіллям сьогодні?

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки :
матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.)

Для пошуку відповіді на це питання у вересні-жовтні 2010 року нами проведено опитування студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» Київського університету імені Бориса Грінченка. В анкетному опитуванні прийняли участь студенти четвертого курсу денної форми навчання - 58 осіб; третього курсу заочної форми навчання – 62 особи; четвертого курсу заочної форми навчання – 65 осіб; всього – 185 студентів. Причому 76% студентів заочної форми навчання вже працюють вихователями дошкільних навчальних закладів.

Виявилось, що переважна більшість студентів не мають чіткого уявлення про особливості реалізації індивідуального підходу до дітей і асоціюють це поняття лише з індивідуальними заняттями. Тому і відповіді на питання «Назвіть причини утруднень реалізації ІІ в роботі з дошкільниками» були наступними: багато дітей в групах – 84 відповіді; нестача часу – 103 відповіді (діаграма 1). Хоча вміле використання правильно підібраних методів і прийомів роботи з колективом дітей може дати позитивні результати в розвитку індивідуальних особливостей дітей. А саме: диференційовані завдання, способи заохочення, використання педагогічної підтримки, зацікавлення певним видом діяльності, розподіл обов'язків – все це допоможе індивідуалізувати роботу з дітьми.

Діаграма 1. Відповіді студентів на питання (у %) «Назвіть причини утруднень реалізації ІІ в роботі з дошкільниками»

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки :
матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.)

Результати опитування показали, що студенти денної форми навчання зазначають недостатню практичну підготовку до реалізації індивідуального підходу (36%). Прикрим є те, що не всі студенти, які прийняли участь у опитуванні, змогли назвати індивідуальні особливості дітей, що слід враховувати вихователем в роботі. Серед названих найчастіше зустрічаються: вік, характер, здібності, рівень розумового розвитку. Лише 28% студентів визначили важливим врахування умов сімейного виховання, а врахування статевої належності – 36% студентів. Такі особливості особистісного розвитку як самосвідомість, емоційно-вольовий, моральний розвиток, розвиток різних видів діяльності (ігрової, комунікативної, трудової) не названі.

Позитивним є те, що всі студенти відзначили важливість застосування індивідуального підходу в роботі з дітьми й бажання працювати з урахуванням особливостей кожного малюка. Хоча більшість з них (83%) не можуть чітко сформулювати які саме вміння потрібні вихователю для того, щоб реалізувати індивідуальний підхід в ДНЗ і зазначають загальні якості особистості.

Про малу кількість відповідної методичної літератури, що допомагала б вихователям дошкільних закладів у підвищенні власного фахового рівня щодо індивідуалізації роботи з дітьми, вказують наступні результати опитування - 54% студентів причиною низького рівня обізнаності з проблемою вбачають у відсутності доступної відповідної інформації як у друкованих виданнях, так і в мережі Інтернет. Переважна більшість доступної інформації спрямована на висвітлення важливості індивідуального підходу, а не на методичних вказівках щодо його впровадження. Що ж стосується діагностики індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку, то інформація адресована швидше практичним психологам і не містить

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки :
матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.)
рекомендацій вихователям щодо подальшої роботи по врахуванню
результатів діагностики в освітньому процесі ДНЗ.

Дані проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що в
плани підготовки фахівців з дошкільної освіти слід вводити інтегровані
спецкурси, які б збагачували й поглиблювали знання і вміння студентів
щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками, навчали
виявляти індивідуальні особливості дітей, аналізувати результати, підбирати
відповідні методи і прийоми роботи, створювати індивідуальні програми
розвитку та організовувати предметно-ігрове середовище в дошкільних
навчальних закладах відповідно до індивідуальних потреб і інтересів
вихованців.

З метою підвищення якості професійної підготовки вихователів
дошкільних закладів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми в
Київському університеті імені Бориса Грінченка введено дисципліну
«Технології індивідуального виховання дітей дошкільного віку». Метою якої
є формування у студентів, ОКР «бакалавр» напряму підготовки 6.010101
«Дошкільна освіта», теоретичних знань про сучасні педагогічні технології
індивідуального виховання дітей дошкільного віку; формування і
вдосконалення практичних умінь по створенню і впровадженню технологій
індивідуального виховання в практику дошкільної освіти; виховання
ціннісних орієнтацій на повагу до дитини як індивідуальної неповторності.

Завданнями дисципліни є:

- 1) ознайомлення студентів з поглядами видатних зарубіжних та
вітчизняних психологів, педагогів на проблему індивідуального
виховання дітей дошкільного віку;
- 2) формування теоретичних знань про: індивідуальність та її складові,
технології індивідуального виховання дітей дошкільного віку;
- 3) формування практичних умінь з вивчення індивідуальних особливостей
вихованців, аналізу результатів та на їх основі підбирати, створювати і

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки :
матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.)
реалізувати в освітньому процесі ДНЗ індивідуальні програми
розвитку дітей дошкільного віку;

4) виховувати ціннісне ставлення і повагу до індивідуальності дитини.

Отже, можемо зазначити, що проблема підготовки майбутніх
вихователів до реалізації індивідуального підходу є актуальною і потребує
грунтовного дослідження з метою розробки методичних матеріалів для
впровадження їх в освітній процес вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Індивідуалізація виховання в дитячому садку: Методичні рекомендації
/ [С.Є. Кулачківська, Г.В. Гуменюк, О.О. Вовчик-Блакитна,
С.О. Ладивір, І.І. Карабаєва, Т.О. Піроженко, О.В. Писарева,
К.В. Карасьова, Л.І. Соловійова] – К.: Міленіум, 2005. – 126 с.
2. Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання в дошкільних
зкладах [методичні рекомендації для дошкільних працівників] / Віра
Кузьменко. – К.: КМІУВ імені Б.Грінченка, 2002. – 44 с.
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини
дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України,
Акад.пед.наук України / [О.Л. Кононко, З.П. Плохій, А.М. Гончаренко
та ін.]. – К.: Світич, 2009. - 208с.

*При построении личностно ориентированной модели дошкольного
образования важное значение имеет обновление системы подготовки
специалистов дошкольного образования, которые способны реализовывать
индивидуальный подход в работе с детьми дошкольного возраста.*

Ключевые слова: *индивидуальное воспитание, индивидуальный подход,
индивидуализация воспитания, педагогическая технология.*

*At the construction of the personality oriented model of preschool education an
important value has an update of the system of preparation of specialists of*

Дослідження молодих учених у контексті розвитку педагогічної науки :
матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011р.)
*preschool education, which are able to realize individual approach in work with
the children of preschool age.*

Key words: *individual education, individual approach, individualization of
education, educational technology.*